

УДК 631.115(075.8)

*Т.П. КАЛЬНА-ДУБІНЮК, доктор економічних наук, доцент
Національний університет біоресурсів і природокористування України*

Інформаційно-консультаційне забезпечення в птахівництві

Стаття присвячена розвитку дорадчої діяльності та її інформаційно-консультаційного забезпечення в птахівництві, розробці інтерактивної консалтингової системи для вирощування курей за сучасними технологіями з новітнім матеріально-технічним забезпеченням.

Дорадча діяльність, інформаційно-консультаційне забезпечення, інтерактивна консалтингова система, інноваційні технології

Важливим напрямом підвищення ефективності інноваційного забезпечення в птахівництві є дорадництво, застосування якого потребує вдосконалення інформаційно-консультаційних технологій і розробки інтерактивних консалтингових систем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питаннями розвитку сільськогосподарської дорадчої діяльності в агровиробництві займалися відомі зарубіжні та українські вчені Ван Ден Бен, Стенлі Джонсон, Д.С.Алексанов, В.М.Кошелєв, Т.П.Кальна-Дубінюк, І.М.Криворучко, М.Ф.Кропивко, Р.М.Шмідт та інші.

Мета дослідження – узагальнити розвиток дорадництва в Україні, його основні напрями і засоби надання інформаційно-консультаційних послуг та роль в підвищенні ефективності птахівництва.

Результати досліджень. Інформаційно-консультаційна діяльність, або дорадництво – це система поширення знань і інформації від того, де вони є до того, хто їх потребує.

Інформаційно-консультаційна діяльність з'явилась в Україні під час перебудови, коли утворився вакуум між наукою, освітою і виробництвом і треба було їх об'єднати, що і почало робити дорадництво шляхом інформаційно-консультаційного забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва. Дорадництво приділяє велике значення організації інформаційно-консультаційного забезпечення в галузях сільськогосподарського виробництва [1].

Роль дорадництва підсилює прийнятий закон “Про сільськогосподарську дорадчу діяльність” (2004 р.), де визначаються його основні засади та напрями в Україні.

Головною метою сільськогосподарської дорадчої діяльності є сприяння прибутковому розвитку аграрного сектора економіки, комплексному розвитку сільських територій, підвищенню рівня життя сільського населення.

Основними завданнями сільськогосподарського дорадництва є:

- практична допомога сільгоспвиробникам та сільському населенню в освоєнні методів прибуткового господарювання в умовах ринкової економіки;
- підвищення рівня знань і практичних навичок сільгоспвиробників та сільського населення;
- надання індивідуальних порад сільгоспвиробникам та сільському населенню з питань маркетингу, менеджменту, застосування сучасних технологій та соціального розвитку;
- орієнтація аграрної науки на проведення прикладних досліджень відповідно до потреб сільгоспвиробників та сільського населення;
- сприяння органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування у формуванні та реалізації державної аграрної політики.

В Україні створені і діють дорадчі структури у складі Міністерства аграрної політики – відділ координації дорадництва, при НААН України – регіональні центри наукового забезпечення, які впроваджують досягнення аграрної науки в сільськогосподарське виробництво, при вищих аграрних закладах освіти – кафедра (НУБіП України – з 2001 р.) або навчальні дисципліни, що викладаються на кафедрах в складі яких є дорадництво, та дорадчі служби, в комерційних структурах, при Асоціації фермерів та землевласників України. Створена (2003 р.) і діє

ДОРАДНИЦТВО

Національна асоціація сільськогосподарських дорадчих служб України, що об'єднує недержавні дорадчі служби у всіх областях України.

Поряд із державним фінансуванням дорадчої діяльності в Україні – надання соціально-спрямованих дорадчих послуг, її фінансування відбувається і за рахунок міжнародних програм, грантів, приватних джерел, або надаються безкоштовні послуги громадських організацій та волонтерів.

Міжнародне співтовариство з розумінням та підтримкою відноситься до розвитку дорадництва в аграрній сфері економіки України. Їх технічна і фінансова допомога почалась з часів перебудови [2].

Так, у 1995 році було залучено проект технічної допомоги програми TACIS Європейського Союзу до створення аграрної дорадчої служби у Львівській області. З 1998 року проект розпочав діяльність і в 2000 році його було визначено найуспішнішим проектом серед проектів програми TACIS в Україні.

У 1995 році проекти технічної допомоги Уряду Великобританії продовжили ідеї формування дорадництва в Україні. В рамках технічної допомоги у Донецьку був створений інформаційно-консультаційний центр з реформування КСП і приватизації землі. В 1998 році на базі цього Центру продовжило роботу державне підприємство координаційний центр “ДонецькАгроРеформа”, в тому ж році розпочався новий проект Уряду Великобританії “Служба підтримки сільських підприємств”, які в 2000 році стали основою для створення дорадчої служби “Донецькагроконсалт”.

В Одеській області технічна допомога Уряду Великобританії розпочала свою діяльність з 1996 року в рамках проекту реорганізації великих сільськогосподарських підприємств. У 1998 році на базі проекту було створене приватне підприємство “Консалтагро”, яке здійснювало проект технічної допомоги Міністерства Великобританії у справах міжнародного розвитку (DFID) в Одеській області “Проект підтримки сільськогосподарських підприємств та сільського населення”. Починаючи з 2002 року Міністерство Великобританії у справах міжнародного розвитку розпочало новий проект технічної допомоги “Програма підвищення рівня життя сільського населення”, в якому провідне місце займав розвиток дорадчих служб у Донецькій, Київській та Одеській областях.

У 1998 році розпочато проект технічної допомоги Агентства з міжнародного розвитку США (USAID) зі створення Центру навчання та підтримки приватних сільгосптоваровиробників у Вінницькій області. За підтримки цього проекту у Вінницькій області були створені дорадчі служби з консультантами в кожному районі. Проект поширив свою діяльність щодо створення дорадчих служб у Хмельницькій та Черкаській областях. Характерною особливістю проекту було те, що дорадчі служби в рамках проекту створюються на базі вищих закладів аграрної освіти.

Чернігівська аграрна дорадча служба була запо-

чаткована у 2001 році в рамках проекту TACIS “Підтримка у створенні трьох нових центрів підтримки приватних господарств”. До її складу входили центральне та три регіональні відділення.

У Кіровоградській області організація дорадчої діяльності розпочалась за сприяння проектів технічної допомоги TACIS-91 і TACIS-94 та Проекту паювання сільськогосподарських земель. Нині фахівці різних організацій, що надають дорадчі послуги, об'єдналися у громадську організацію “Дорадчий центр АПК” з місцевими осередками в районах області.

У Херсонській області Міжнародною Фінансовою Корпорацією (МФК) за фінансування, наданого Агентствами міжнародного розвитку Швеції і Канади, впровадили проект розвитку агробізнесу. Спеціалісти херсонського офісу Проекту консультують фермерів, інших сільськогосподарських товаровиробників із багатьох питань.

Дорадчі служби, які були створені за допомогою проектів міжнародної технічної допомоги при Головних управліннях сільського господарства і продовольства облдержадміністрацій (Донецькагроконсалт, Чернігівська, Київська, Миколаївська, Одеська, Львівська аграрні дорадчі служби) зорієнтовані, в основному, на навчання дрібних землевласників – фермерів, одноосібних і підсобних господарств населення, основам господарювання на землі. Для якісних експертизи і консультування середніх і великих сільськогосподарських підприємств у них недостатньо лабораторного обладнання та висококваліфікованих експертів-консультантів з тих чи інших галузей знань. До того ж, зважаючи на низьку платоспроможність дрібних землекористувачів, по закінченню фінансової підтримки з боку міжнародних проектів виникли труднощі з утриманням таких дорадчих служб, що в більшості стали непрацюючими, а підготовлені консультанти знайшли інші сфери застосування своїх знань та навичок.

Успішний розвиток сільськогосподарської дорадчої діяльності в Україні потребує суттєвої державної підтримки, досвідчених фахівців в цій сфері та викладачів, дорадників і експертів-дорадників [3].

Сьогодні велике значення в Україні набуває створення Національного центру сільськогосподарського дорадництва та державних дорадчих служб при Головних управліннях сільського господарства і продовольства областей та районів, а також введення посади дорадника при сільських, селищних радах. Все це потребує подальшого розвитку професійної дорадчої освіти, поглиблення підготовки дорадників та експертів-дорадників.

Така підготовка відбувається за програмами базової освіти та підвищення кваліфікації та здійснюється вищими навчальними закладами [4].

Основним завданням дорадчої освіти є якісна підготовка професіоналів-дорадників шляхом узагальнення та систематизації сучасного міжнародного досвіду викладання із застосуванням глибокої практичної підготовки на базі передових підприємств.

У Національному університеті біоресурсів і природокористування (НУБіП) України з 2001 р. функціонує кафедра аграрного консалтингу та сервісу. Для студентів старших курсів та магістрів викладаються дисципліни – “Основи аграрного консалтингу”, “Основи управлінського консалтингу”, “Організація інформаційно-консультаційної діяльності”, які знайомлять студентів з історією розвитку та сучасним станом агроконсалтингу в світі і в Україні, теорією та методологією агроконсалтингової діяльності, методам управлінського консультування та організації інформаційно-консультаційної діяльності тощо для підготовки майбутніх управлінців та організаторів аграрного дорадництва.

Фахівці кафедри аграрного консалтингу та сервісу пройшли професійну підготовку у провідних зарубіжних університетах та консультаційних службах, брали участь у багатьох, конференціях, семінарах, тренінгах з агроконсалтингу. В результаті цього кафедра відкрила нову магістерську програму (2004 р.) – “Інформаційно-консультаційна діяльність в АПК” для магістрів спеціальності “Менеджмент організацій і адміністрування”. Введені нові курси, такі як “Організація навчання в ІК діяльності”, “Паблік релейшнз”, “Діловиробництво в ІК діяльності”, “Планування інформаційно-консультаційних програм в сільській місцевості”. Програмою передбачається виробнича практика протягом чотирьох тижнів на базі діючих дорадчих служб України, а, при можливості, і за кордоном, захист магістерської роботи. З 2011 року відкрита ще одна магістерська програма “Сільський зелений туризм” (СЗТ) для якої вводяться нові курси: “Сільський зелений туризм”, “Організація СЗТ”, “Управління СЗТ” та “Якість та сертифікація в СЗТ”.

У плані поширення досвіду з дорадчої освіти, кафедра впровадила програму навчання в Вінницькому ДАУ та в інших вищих закладах аграрної освіти, викладачі яких проходять стажування на кафедрі аграрного консалтингу та сервісу НУБіП України з окремих дисциплін, але самої кафедри ще не мають – це актуальна перспектива.

Особлива увага приділяється підвищенню кваліфікації дорадників та експертів-дорадників для отримання ними кваліфікаційного свідоцтва із включенням їх у Реєстр дорадників та експертів-дорадників Міністерства аграрної політики України.

У ринковому середовищі успіху в бізнесі досягає той, хто, крім технічних знань з обраної спеціальності, оволодіє методами і прийомами передачі людям (клієнтам, слухачам, підлеглим) своїх знань, навичок і досвіду, що досягається шляхом використання інформаційних технологій через дорадчу освіту.

Інноваційним напрямком в дорадчій освіті стало відкриття МОН України (серпень 2010 р.) нової спеціальності “Дорадництво” для магістрів у специфічних категоріях. Вона передбачає введення магістерських програм з актуальних напрямів сільського господарства, таких, як уже відкриті “Інформаційно-кон-

сультаційна діяльність в АПК”, “Сільський зелений туризм” та потребують відкриття в подальшому – “Органічне виробництво”, “Рибництво”, “Бджільництво” тощо.

Прогресивним напрямком дорадчої освіти є її науково-просвітницька діяльність, проведення теоретико-концептуальних досліджень дорадчих процесів, організацію актуальних програм навчання через Школи-тренінги (Бізнес-Школи), створення та впровадження інтерактивних консалтингових систем, участь у формуванні інформаційно-консультаційної мережі створення електронної дорадчої системи e-Екстеншн на базі НУБіП України [5].

ННІ післядипломної освіти НУБіП України за ініціативи кафедри аграрного консалтингу та сервісу почав проводити Школи-тренінги з актуальних питань інноваційного консалтингу такі, як “Школа сільського зеленого туризму”, “Школа якісного управління”, “Школа органічного виробництва”, “Школа бджільництва”, “Школа збереження родючості ґрунтів”, “Школа з ландшафтного дизайну”, “Школа аквакультури” для товаровиробників та сільського населення, дорадників та експертів-дорадників [6].

Кожна школа проводиться сумісно з асоціацією партнером, має розроблену програму занять, яка включає всі теоретичні та практичні питання школи. Заняття проводяться досвідченими викладачами та практиками, включають лекційний курс та практичну роботу, а також презентації самих слухачів. По закінченню школи слухачі проходять тестування та отримують сертифікати. Все це надає можливість глибоко опанувати питання, що поставлене для вивчення в школі, та можливість слухачам в подальшому успішно вести свою діяльність.

Школи мають гнучку програму навчання, що включає як 36-годинні, так 72-годинні курси. Програма весь час контролюється фахівцями щодо актуальності та швидко змінюється відповідно до потреб слухачів. Програма передбачає необхідний роздатковий матеріал та відеофільми.

Зворотній зв'язок з випускниками таких шкіл надає можливість відслідковувати їх успішну роботу та в подальшому допомагати вчасно реагувати на потреби ринку, надаючи можливість покращити свої знання у наступних актуальних школах для них.

Такі Школи-тренінги не конкурують з дорадниками-консультантами, які приходять на допомогу виробникам та населенню з тренінгами та рекомендаціями, а, навпаки, навчають розуміти ту проблему, що перед ними повстала, а потім вже звертатися до консультантів, щоб знайти найкраще її вирішення. Отримання знань у Школах – значно дешевше, ніж послуги дорадників.

Започатковані Школи-тренінги – це новий освітній крок на зустріч інноваціям, їх успішному втіленню в життя.

Для ефективної діяльності дорадчих служб особливу увагу слід приділяти створенню регіональних

баз даних науково-технічної і ринкової інформації. Ці бази мають стати довідково-інформаційним фондом, що містить науково-технічну і ринкову інформацію – перспективну (прогнозу), поточну (оперативну) та ретроспективну (архівну), і відповідати вимогам користувачів.

Для дорадництва стають дуже важливими Web-технології та Інтернет-ресурси, що надають унікальні можливості доступу до інформації та реалізації інтерактивного дистанційного навчання і консультування [7].

В українському сегменті Інтернет з'явилося багато сайтів для аграрників, на яких розміщено досить велику кількість корисної інформації щодо агропромислового комплексу. Це, в основному, комерційна інформація: ціни, аналітика, попит і пропозиції. Але на цих сайтах вкрай недостатньо сільськогосподарської науково-технічної та технологічної інформації.

У 2003 р. перших відвідувачів прийняв Web-сайт "Дорада" (www.dorada.org.ua), який розроблено Національною асоціацією сільськогосподарських дорадчих служб України для підтримки мережі дорадчих служб та партнерів, що сприяють розвитку сільськогосподарського виробництва і вирішенню проблем сільських громад в Україні. На цьому сайті встановлений перший курс дистанційного навчання для дорадників, який розробила кафедра аграрного консалтингу та сервісу НУБіП України і який успішно працює.

Вченими і спеціалістами Національного університету біоресурсів і природокористування України розвивається Web-портал "Аграрний сектор України" (www.agroua.net), як централізований універсальний інформаційний ресурс для задоволення потреб в інформації аграрного спрямування. На порталі розміщено великі обсяги інформації з питань рослинництва, тваринництва, аграрної освіти та науки, матеріали з економіки АПК, його правового забезпечення, основ бізнесу, аналітична і статистична інформація тощо. Є тут і окрема сторінка з дорадництва, де представлена інтерактивна консалтингова системи для допомоги дорадникам при наданні рекомендацій клієнтам, так і для самих клієнтів.

Розвиток дорадництва в Україні та його професійної освіти розглядається як важливий аспект процесу реформування аграрної галузі, сприяє конкурентоспроможності сільгоспвиробника, підвищенню ефективності його виробництва, що стимулює позитивні перетворення в країні, спрямовує їх "на місцях".

Велике значення дорадництво має і для ефективного розвитку птахівництва в Україні.

Пропонується створення високоефективної інтерактивної консалтингової системи для виробництва продукції тваринництва за сучасними технологіями з новітнім матеріально-технічним забезпеченням.

Для цього пропонується застосування інтерактивної консалтингової системи, яка отримала назву "КОНКА", що вказує на переваги та особливості такої інтерактивної консалтингової системи щодо забезпе-

чення знаннями та відповідями на питання клієнта [8].

Режими роботи системи "КОНКА" мають чотири ступені.

1. Стационарний ступінь – коли система знаходиться у консультанта. До нього приходять клієнт і консультант, використовуючи систему, формує для нього рекомендації.

2. Автономний ступінь – коли клієнт купує цю систему на CD диску, налаштовану на його бізнес, і сам навчаючись, формує для себе рішення.

3. Абонентний ступінь – коли клієнт підписується на обслуговування цією системою регулярно через Інтернет за абонентну плату.

4. Дистанційний ступінь – коли клієнт дістає доступ до системи, підключившись до Інтернету.

Запропонований підхід забезпечує покроковий режим діалогу між користувачем та комп'ютером, в результаті чого на дисплеї візуально представляється необхідна для користувача інформація. При цьому забезпечуються наступні основні вимоги для інтерактивного формування рішення: простота та зручність у користуванні; наявність логічності та послідовності; повнота формування рішення, тобто в наборі програмних функцій не повинно бути значних упущень; стійкість до помилок користувача; продуктивність та ефективність; економічність, тобто програмне забезпечення не повинно бути дорогим.

Висновки

Застосування інформаційно-консультаційного забезпечення в птахівництві передбачає впровадження інноваційних розробок – інтерактивних консалтингових систем, що надає виробнику птахівницької продукції і населенню сучасний інструмент пізнавальної та виробничої діяльності із значним арсеналом інформаційно-консультаційних методів та комп'ютерних програм їх реалізації для знаходження конкурентоспроможного рішення в розвитку птахівництва.

Статья посвящена развитию консультационной деятельности и ее информационно-консультационного обеспечения в птицеводстве, разработке интерактивной консалтинговой системы для выращивания кур по современным технологиям с новейшим материально-техническим обеспечением.

Консультационная деятельность, информационно-консультационное обеспечение, интерактивная консалтинговая система, инновационные технологии

The article is devoted to the development and extension services of the guidance in the poultry industry, the development of interactive consulting system for growing chickens by modern technology with the latest logistics.

Advisory services, the guidance, interactive consulting system and innovative technology

Література

1. Кальна-Дубінюк Т.П. Організація інформаційно-консультаційного забезпечення сільськогосподарських підприємств: монографія / Т.П.Кальна-Дубінюк. – Ніжин: ПП Лисенко М.М., 2012. – 363 с.

2. Kalna-Dubinyuk T.P. The Development of Extension Service in Ukraine and the Worldwide Experience. Text-book / T.P.Kalna-Dubinyuk, Stanley R. Johnson – Kyiv: Agrarna nauka, 2005. – 200 с.

3. Кропивко М.Ф. Шляхи розвитку сільськогосподарського дорадництва в Україні / М.Ф.Кропивко // Науковий вісник НУБіП України. – 2011. – Вип. 168, Ч. 3. – С.10-16. – (Серія “Економіка, аграрний менеджмент, бізнес”).

4. Кальна-Дубінюк Т.П. Стан та перспективи розвитку консалтингової освіти в світі сучасних освітніх стандартів / Т.П.Кальна-Дубінюк // Імплементация західних освітніх стандартів в пострадянських країнах: зб. наук. праць Міжнародної наукової конференції, Київ, 21-22 квіт. 2008 р. – К.,

2008. – С. 37–38.

5. Кальна-Дубінюк Т.П. Проблеми та напрями підвищення ефективності агроконсалтингової діяльності в Україні / Т.П.Кальна-Дубінюк // Формування ринкових відносин.– 2012.– №11.– С. 146-153.

6. Кальна-Дубінюк Т.П. Бізнес-школи в екстеншн – гендерний аспект / Т.П.Кальна-Дубінюк // Жінка в освіті та науці: минуле, сучасність, майбутнє: зб. статей Міжнародної конференції, Київ, 3–5 листоп. 2011 р. – К.: Жінки в науці, 2011. – С. 181-182.

7. Кальна-Дубінюк Т.П. Консультаційні технології в сфері аграрного управління / Т.П.Кальна-Дубінюк, О.Ф.Шаповал // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2012. – №4. – С.19-23.

8. Кальна-Дубінюк Т.П. Застосування інтерактивних консалтингових систем в дорадництві / Т.П.Кальна-Дубінюк // Науковий вісник Національного аграрного університету. – 2008. – Вип. 131. – С. 239-242.